

УДК 02:004+027(477):004

Галина ЯДРОВА,

директор Центру інформаційних технологій Міжвузівського центру «Крим» (Сімферополь)

Нові напрями у формуванні єдиного інформаційного середовища для бібліотекарів України

У статті розглядаються приклади інноваційної діяльності інформаційних центрів у створенні та розвитку інформаційного середовища для фахівців бібліотек, наводяться різні форми цієї діяльності й конкретні приклади реалізації наукових розробок, що охоплюють напрям упровадження комп'ютерних технологій у практику роботи установ культури і освіти.

Ключові слова: інформаційні структури, бібліотечні випуски, система інформування, професійні заходи, наукове дослідження, електронні видання.

«Інформаційно-комп'ютерні технології є ідеальним інструментом для здійснення обміну досвідом і полегшення співпраці»¹

Успішна діяльність низки наукових і навчальних бібліотек Криму з інтенсивного розвитку свого електронного потенціалу на досвіді доводить, що сьогодні в Україні з'явилися й активно розвиваються нові інформаційні структури², інформаційно-пошукові системи і бази даних, які забезпечують зберігання, розповсюдження й представлення інформації відповідно до вимог студентів певної категорії користувачів (у даному випадку вчених, викладачів вищих навчальних закладів). Ініціативна діяльність цих організацій з розповсюдження нових інформаційно-пошукових систем і баз даних дозволяє активно і без додаткових фінансових витрат співпрацювати з установами різного статусу і відомчої приналежності. При цьому обмін досвідом у галузі створення й використання електронних інформаційних ресурсів супроводжується дуже важливими для професійного спілкування й самоосвіти принципами доступності, новизни й науковості інформації, що одержується.

У реалізації цих принципів допомагають професійні періодичні видання, серед яких велике значення мають періодичні наукові видання. Наприклад, спеціалізовані бібліотечні випуски наукового журналу «Культура народів Причорномор'я» [5]³, який

на даний момент має й повну електронну версію свого видання⁴. Такі еталони повного паралельного друкарського та електронного виходу наукового журналу (в обох випадках першоджерела [3]) поки не мають аналогів ні в Криму, ні в Україні. Тому інформація про досвід створення спеціалізованих бібліотечних видань є особливо важливою для фахівців бібліотек, оскільки дозволяє послідовно вивчити розвиток та впровадження автоматизованих технологій на конкретному регіональному прикладі створення кінцевого електронного продукту. А з урахуванням того, що повні версії випусків виставлено на загальнодоступному сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (перший випуск № 40⁵ – червень 2003 р., другий випуск № 48, т. 2⁶ – червень 2004 р., третій випуск № 60, т. 1, т. 2⁷ – травень 2005 р., четвертий № 70⁸ – вересень 2005 р.) й передано в повному обсязі на жорстких носіях науковим і навчальним бібліотекам кримського регіону для викорис-

⁴ Див. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ellib/Crimea/Jadrova/avtor1/242-244.pdf> (перевірено 25. 09. 2005 р.).

⁵ Див. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/40> (перевірено 25. 09. 2005 р.).

⁶ Див. URL: http://www.nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/48_2 (перевірено 25. 09. 2005 р.).

⁷ Див. URL: http://www.nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/60_1 (перевірено 25. 09. 2005 р.).

⁸ Див. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/70> (перевірено 10. 10. 2005 р.).

¹ Всемирный саммит по информационному обществу / Сост.: Е. И. Кузьмин, В. Р. Фирсов. – СПб.: Изд-во РНБ, 2004.

² Див. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ellib/Crimea/Jadrova/avtor1/knp60t1_51-53.pdf (перевірено 10. 10. 2005 р.).

³ Див. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/index.html> (перевірено 25. 09. 2005 р.).

тання в локальних мережах⁹, можна стверджувати, що в Україні склалася нова система інформування фахівців бібліотечної галузі. Вона дуже ефективна в економічному плані і стала можливою тільки завдяки широкому використуванню комп'ютерних технологій на всіх етапах професійної співпраці.

Це підтверджується ще одним прикладом, а саме: проведенням за ініціативою Центру інформаційних технологій МЦ «Крим»¹⁰ у рамках X Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання розвитку інноваційної діяльності» (АРК, Алушта, вересень 2005 р.) секції «Інформаційне забезпечення інноваційних процесів»¹¹. Особливості даного спеціального бібліотечного заходу полягають не тільки в тому, що секція була проведена вперше і супроводжувалася декількома спонсорськими акціями¹², але й у тому, що її проведення було організоване особливим чином, що дозволило максимально наочно продемонструвати досягнення бібліотек і інформаційних центрів у галузі застосування комп'ютерних технологій і в сфері технічного супроводу професійних заходів міжнародного рівня.

У першій частині це було досягнуто за допомогою спеціально збудованої логічної схеми проведення секції. Вона полягала в тому, що всі повідомлення й доповіді було зведено в загальну систему представлення інформації про створення електронної бібліотеки від першого кроку – вивчення сервісних потреб різних бібліотек – до останнього – готового запиту, виконаного з урахуванням вимог користувача з одноразового отримання повнотекстового електронного документа [2].

У другій частині ефективна демонстрація досягнень була здійснена за допомогою активного залу-

чення до проведення секції фахівців провідних комп'ютерних фірм¹³, які не тільки забезпечили повний технічний супровід усіх доповідей найсучаснішою технікою, але й провели консультації та практичні заняття з її використання задля навчання й просування інформаційно-комп'ютерних технологій як у бібліотеках, так і на крупних професійних заходах (конференціях, форумах, тренінгах і т. д.). З деякими зразками сучасної комп'ютерної техніки учасники секції ознайомилися вперше, особливе враження справили продемонстровані можливості smart-дошки.

Програмна стратегія і організаційна тактика проведеного заходу дозволили в найкоротші терміни втілити в життя інформаційний проект, – четвертий спеціалізований бібліотечний випуск наукового журналу «Культура народів Причорномор'я», який вже реалізований і є звітом про науково-практичне дослідження в галузі створення електронних документів.

Представлене дослідження «Електронна версія журналу «Культура народів Причорномор'я»¹⁴ методика, технологія, історія створення» (автор С. В. Дудченко)¹⁵ присвячене маловивченим, але надзвичайно актуальним проблемам створення електронних наукових видань, що продовжуються, і періодичних. Крім того, комплексний характер роботи відображає глибоку теоретичну опрацьованість теми на рівні використання сучасних методів дослідження і вміння об'єднувати результати наукового аналізу з повсякденною практикою, що підтверджується опублікованим у тому ж номері журналу відгуком доктора історичних наук, професора Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського Ю. А. Кагуніна.

У цілому робота С. В. Дудченка складається зі вступу, трьох розділів, висновків і бібліографічного покажчика основної літератури, вивченої з теми дослідження. У вступі, крім історіографії питання, подано огляд сучасного стану проблеми, показана його актуальність. У першому розділі автор простежує тенденції розвитку й створення електронних документів, справедливо пов'язуючи можливі зміни з упровадженням комплексної автоматизації до установ культури й утворення.

Особливу наукову і практичну цінність мають

¹³ Сімферопольська філія компанії «Лідер-Крим» і Кримське регіональне представництво фірми «Svep».

¹⁴ Уперше спеціалізований бібліотечний випуск виходить двічі на рік.

¹⁵ Див. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ellib/Crimea/Dudchenko/aboutme.html> (перевірено 30. 09. 2005 р.).

⁹ Вільний доступ в інтернет поки не є загальною нормою в практиці роботи багатьох бібліотек, а іноді відсутній зовсім.

¹⁰ Див. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ellib/Crimea/index.html> (перевірено 10. 10. 2005 р.).

¹¹ Керівники секції: Т. І. Березная – директор ЧП «Фірма «Матрикс Прес», завідувачка бібліотеки Українсько-американського гуманітарного інституту «Вісконсинський міжнародний університет (США) в Україні», і Г. В. Ядрова – директор Центру інформаційних технологій Міжвузівського центру «Крим».

¹² Організація повної безкоштовної участі заявлених представників регіональних навчальних, наукових і академічних бібліотек, роздача блоку електронних і друкарських інформаційних і повнотекстових документів, передача в дар повної версії програми для автоматизації бібліотеки і багато іншого.

матеріали розділу «Методика й технологія створення електронної версії журналу». Це, по суті, ядро дослідження, в якому на основі ретельного наукового обґрунтування і скрупульозного відображення процесів виробництва показано, що всі етапи формування електронних видань добре розроблені, мають свою методику і технологію створення, а також приклади практичного втілення. Звертає на себе увагу наведений факт створення за дуже короткий проміжок часу повної електронної колекції журналу, а саме те, що електронні документи колекції відповідають прийнятим в Україні нормативно-правовим вимогам до ВАКівських електронних видань. Те, що таке актуальне і складне наукове завдання поставлене й реалізоване з великим практичним результатом, свідчить про великі досягнення автора в галузі розробки й створення електронних документів.

Таким чином, наведені приклади демонструють, що сьогодні інформування бібліотекарів України про творчі інноваційні досягнення колег, які сприяють ефективному динамічному розвитку бібліотек (традиційних і електронних) на сучасному етапі створення інформаційного суспільства, продовжується і активно розвивається. Це також свідчить про те, що в Україні формуються нові напрями єдиного інформаційного середовища для фахівців усієї бібліотечної галузі, які в цілому дозволяють вирішувати такі соціальні й професійні завдання:

- ❖ брати активну участь у створенні інформаційного суспільства;
- ❖ інтенсивно розвивати нові форми співпраці й кооперації;
- ❖ своєчасно проводити наукові дослідження актуальних проблем розвитку бібліотечної галузі;

- ❖ спільно використовувати унікальні наукові об'єкти для створення корпоративних об'єднань;

- ❖ ефективно організовувати обмін електронними продуктами професійної наукової й інформаційної діяльності.

Література

1. Березная Т. И. Новые услуги в сферах подписки периодики и книготорговли, направленные на повышение эффективности информационно-библиотечного сервиса (из опыта фирмы «Матрикс Пресс») / Т. И. Березная // Актуальные вопросы развития инновационной деятельности: Материалы десятой междунар. науч.-практ. конф., Алушта, 5–9 сент. 2005 г. – Симферополь, 2005. – С. 40–43.
2. Дудченко С. В. Электронная книга – новый тип электронного документа справочно-поискового характера / С. В. Дудченко // Актуальные вопросы развития инновационной деятельности: Материалы десятой междунар. науч.-практ. конф., Алушта, 5–9 сент. 2005 г. – Симферополь, 2005. – С. 56–65.
3. Дудченко С. В. Электронный документ как полнотекстовый, справочный и библиографический первоисточник / С. В. Дудченко // Культура народов Причерноморья. – Симферополь: Межвузовский центр «Крым». – 2004. – № 50, Т. 3. – С. 59–64. – Библиогр. в конце ст.: 4 назв.
4. Ядрова Г. В. Продвижение национальных электронных ресурсов Украины в целях развития информационного потенциала Крыма / Г. В. Ядрова // Актуальные вопросы развития инновационной деятельности: Материалы десятой междунар. науч.-практ. конф., Алушта, 5–9 сент. 2005 г. – Симферополь, 2005. – С. 49–52.
5. Ядрова Г. В. Этапы формирования электронной коллекции научного журнала / Г. В. Ядрова // Библиотечное дело – 2005: деятельность библиотек и развитие информационной культуры общества: Материалы десятой междунар. науч. конф., Москва, 20–22 апр. 2005 г. – М., 2005. – С. 242–244.

УДК 681.3.01:021.6

Наталія САМОХІНА,
мол. наук. співробітник НБУВ

Моделювання використання розподілених інформаційних ресурсів бібліотек

У статті розглянуто основні підходи до вирішення проблем організації інформаційного забезпечення, формування систем управління використанням розподілених інформаційних ресурсів книгозбірень. Визначено фактори вибору показників оцінки функціонування бібліотечних систем. Наведено роторний принцип формування відносних показників ефективності бібліотечної діяльності.

К л ю ч о в і с л о в а: інформаційні потреби, організація інформаційного забезпечення, система управління, показники діяльності, керування використанням інформаційних ресурсів.